

Gendarmii.

Brașov, 25 Mai v.

Nu putem să trecem în tăcere peste enunțarea, ce s'a făcut din partea ministrului de interne în ședința camerei ungare de Joia trecută, ca răspuns la interpelația lui Dionisiu Pazmandy, vestitul *commis voyageur* al kossuthiștilor, privitor la „agitațiunea română în Ardeal.”

Pazmandy a fost în Clușiu și a asistat în zilele ultime la pertractarea procesului Memorandului. El nu făcea secret din aceea, că a venit la Clușiu în urma unei misiuni, ce a primit-o dela cercurile competente parlamentare, de a pipăi pulsul „agitațiunei române.”

Impresiunile, ce le-a primit, le-a dezvoltat în cunoscuta sa interpelația, în care spune, că „s'a convins”, că „tendența agitațiunei este îndreptată în contra statului ungar.” Firesce, că această impresiune n'a putut-o primi Pazmandy, decât numai diu conversațiunile sale cu Ungurii din Clușiu și în deosebi cu jurații, cari după ședințe se depărtau pe acasă și comunicau în deplină libertate cu lumea din afară, precum și cu comandantii gendarmeriei, în a căror societate petrecea cu predilecțiune serile.

Pe Români nu i-a vădută, decât pe banca acusaților, ori ca ascultători serioși și pacinici ai dramei justițiare tragi-comice, ce se desfășura în sala cea mare a reductei din Clușiu, a căreia intrări erau păzite de sumedenii de gendarmi cu baioneta pe pușcă și de poliști și detectivi, probabil cu scopu case reieșă cu atât mai multu caracterul primejdios al „agitațiunei”, ce avé să fiă sugrumată prin verdictul și sentința justiției maghiare.

După informațiunile ce le avem, d-lă Pazmandy a încercat o singură dată să intre în conversația cu Românii, în restaurațiunea dela reductă, pe timpul când ședința era suspendată și se aștepta pronunțarea verdictului juraților. Aici densusul a voit să provoce o discuția politică, care însă s'a terminat curând, deorece la observările ce i s'au făcut, că Românii nu potu pronunța la existența și la drepturile lor naționale în acestu stat, d-lă Pazmandy a răspuns scurt și cuprinător, că nu-i vorba aici de o cestiune de drept, ci de o cestiune de putere și că statul ungar este destul de puternic, ca să potă sdrobi cu pumnul séu ori ce încercare, ce s'ar opune unificării sale naționale.

Ca ilustrațiune a înțelepciunei de stat desfășurate de agentul Kossuthist între pahare de bere și „gulyas”, a urmat apoi pronunțarea solemnă a verdictului condamnat al juraților în sala de alături a tribunalului.

Pazmandy avuse dreptate. Purătorii puterii statului erau de astădată jurații și ei — martoră este întreaga

pressă maghiară, fără deosebire — „și-au făcut datoria.”

Dér se vede că cu atâta nu s'a liniștit conștiința nici a Ungurilor clușieni, nici a lui Pazmandy și așa acesta a trebuit să ia asupraș sarcina „patriotică” de a apela din nou la „energia” puterii statului, cerându în interpelația sa, ca guvernul să ia „mijloce mai radicale și mai tari” pentru nimicirea „agitației române”, căci „Ungurii din Ardeal se simt *părăsiți*, se simt *trădați* și se îngrozesc la gândul, că evenimentele sângerose dela 1784 și dela 1848 s'ar pute repeta.”

Trebue prin urmare, dize Pazmandy, să se pună în mișcare totă forța publică spre a scuti pe Ungurii ardeleni și a susține autoritatea statului față cu „agitațiunea” Românilor.

Trebuesc gendarmii, legiune de gendarmi, decât se pote se stea la spatele fiă-cărui Român nemulțumit un gendarm ungar.

Țerani români au cutezat să mergă cu miile la Clușiu și s'adună la Alba-Iulia să primescă pe condamnați. Acesta nu se face decât cu scopu de a înfrica populațiunea maghiară și este o sfruntare a puterii statului și o turburare a ordinii și a liniștei publice. Aceia cari agită în contra unității statului trebue să fiă sdrobiți.... De aceea măriți înainte de toate contingentul gendarmeriei și al poliției, dați-ne și detectivi, căci spionii ce-i avem nu ni sunt de ajuns!

Ministrul Hieronymi se grăbesce a mângăia și a liniști pe desolatul procator al Maghiarimei primejduite din Ardeal. Mai întâi de toate îl asigură, că n'are cunoscință ca liniștea și ordinea publică să fi fost undeva turburată din partea Românilor. Cât pentru gendarmii s'a gândit și și nopte cum să-i înmulțescă, dér din pământ nu-i pote scote. A trimis însă câți numai a putut din Țera Ungurască la Clușiu și în toate părțile Ardealului, unde Maghiarii au fost cuprinși mai mult de frică, în urma veștilor mincinoase, ce le lățiră foile ungaresci despre Români și intențiunile lor. Se va îngriji ca să se înmulțescă și numărul pichetelor de gendarmii și pichetele însăși.

În ce privesce pe „agitatori”, cari trebuesc nimiciți, ministrul a dat instrucțiunile cele mai severe tuturor organelor sale, ca aceștia să fiă descoperiți și dați pe mâna tribunalelor și a poliției, să se cerceteze și isvorul mijlocelor bănesci, de cari dispun. A mai provocat și pe autoritățile superioare bisericesci să ia măsură ca preoții lor subordinați să se rețină dela orice agitațiune.

Tote acestea le-a făcut d-lă Hieronymi, ca Românii să simtă puterea sdrobotore a statului și urmările le vedem în prigonirile și huiuirile, ce trebue să le indure adă conaționalii noștri în toate părțile.

Pazmandy însă, convins fiind că cu condamnarea dela Clușiu și cu

prigonirile ce-i urmăză, nu s'a făcut încă nimica spre liniștirea groniceilor urmași ai lui Horia, a mai cerut să se ia măsură și pentru „liniștirea spiritelor în Ardeal.”

În punctul acesta însă n'a întâmpinat consimțământul ministrului de interne. Nu putem, dize el, face nimic spre liniștirea populațiunei, pe câtă vreme nu vor înceta agitațiunile; „nu numai de-o pactare nu pote fi vorba, dér nici de asemeni mijloce, pe cari gurile le-ar pute talmăci ca slăbiciune.”

Când a vorbit aceste, d-lă Hieronymi nu scia încă, că ministerul, din care a făcut parte, era în doga morții. Acum acestu minister conduce afacerile numai până la numirea unui nou cabinet. Crisa nu se va rezolva așa curând, dér ori-cum s'ar rezolva nu-i nici o speranță, ca cu guvernul să se schimbe și sistemul de guvernare.

Până ce însă nu se va întâmpla acesta și nu va căde sistemul asupritor, nici spiritele agitate ale Ardelenilor nu vor fi liniștite, nici nu vom scăpa de violențele ce se fac cu ajutorul gendarmilor, poliștilor și a detectivilor lui Pazmandy, cu scopu de-a ne convinge, că în statul ungar nu mai pumnul vorbește.

A uitat agentul kossuthist, că gendarmii lui Bach au putut să suprim drepturile națiunei maghiare, dér n'au putut să le nimicescă și să omore conștiința ei națională. Și națiunile toate sunt supuse aceluorăși legi ale naturei.

Cu gendarmii nu pot fi liniștite poporele, nu se pote întări vața și puterea unui stat.

Simpatia Italiei pentru cauza română.

„*Neue freie Presse*” din Viena publică în foia ei de séra (Abendblatt Nr. 10693) dela 1 Iunie a. c. următoarea telegramă importantă din Roma:

La inițiativa lui Imbriani au subscris și au prezentat 162 deputați următoarea propunere: „Conformu principiilor dreptului public, cărora are a mulțami Italia esistența sa, Camera exprimă simpatia sa intimă pentru poporul român, care și apără într'un mod atât de nobil și cu atâta bărbăție libertatea sa și originea latină comună.”

Manifestațiuni în Iași.

Iași, 20 Mai 1894.

(Correspondență part. a „Gazetei Transilvaniei”)

Stimate Domnule Redactor!

Astă-séa studenții universitari din Iași au făcut o *manifestațiune de simpatie la consulatul francez și germanu*. La orele 8½ vasta curte a Universității era plină de studenți. La ora 9 începe retragerea cu torțe; în fruntea manifestației falfăia stindardul Ligei din Iași și a domnișorelor din Sibiu. Studenții plecară cu musica, care a cântat „Deșteptă-te Române”, au percurs strada Alexandri, strada Stefanu cel mare, strada Lăpușneanu, strada Ca-

rolu, de aci au trecut în strada Șelaru, unde se afla consulatul francez. Aci convoiul s'a oprit, cântându atât musica cât și studenții „*Marsiliesa*”. Valorosul și energicul studentu Micu a ținut aci o vorbire, prin care arată, că Franca a luat apărerea Românilor transcarpatini prin formarea Ligei din Paris, înfierăz sentința curții cu jurați din Clușiu și salută pe reprezentantul Franciei pe pământul României. Tot-odată rógă pe consulul francez, care represintă și pe Italia, de a primi și pentru Italia simpatiile poporului român. Arată importanța interpelării lui Imbriani din Camera italiană față de cauza românesă.

D-lă consul, nefind acasă, a răspuns soția d-sale, mulțamind studenților universitari pentru simpatiile arătate reprezentantului Franciei și Italiei, asigurându pe studenți, că întotdeauna Franca și Italia vor simpatiza cu noi și ne vor sprijini. După acestea studenții a strigat de trei ori „Să trăiască Franca și Italia și reprezentantul lor din Iași.”

De aci în sunetul muzicii românesce și a celei italiene (lucrătorii italieni, cari lucră la edificiul nou al Universității din Iași, când au vădută, că studenții se îndreptă în spre consulatul francez și italian, numai decât, fără să-i invite nimeni, au venit cu instrumentele lor și s'au asociat cu musica românescă), care cânta foarte frumos, încât credeai, că e o musică militară, convoiul s'a îndreptat spre consulatul germanu, percurgându strada Muselor, strada sf. Nicolae, strada Carol și strada Toma Cosma. Aci musica a cântat imnul prusianu, studenții au aclamat pe consul, cântându „Deșteptă-te Române” și imnul prusianu. După 10 minute consulul apare la o ferestră, mulțamind tinerimei universitare pentru simpatiile arătate Germaniei, asigurându pe universitari, că Germania o să susțină cauza românescă, care este o cauză dréptă și, ce e mai mult, a bătut un pahar de șampanie pentru reușita cauzei românesce. După ce studenții au strigat de trei ori „să trăiască”, convoiul a plecat la statua lui Stefanu cel mare, unde încă s'au ținut câteva vorbiri, ér de aici la Universitate, unde au depus stindardele.

P.

Căderea lui Wekerle și foile din Viena.

Éta câteva voci din pressa germană vienesă, cari comentéz în diferite moduri crisa ministerială din Ungaria.

„*Neue Freie Presse*” se plânge, că Wekerle ar fi jertfa aristocrației și hierarhiei unguresce, cari l'au persecutat cu-o ură de morțe. Probabil, că pe ruinele ministerului Wekerle se va ridica odată reacțiunea, care acum încă se îmbracă cu câteva petece din programa liberală, însă așteptă numai ocașiunea, de-a slăbi puterea parlamentului, a înăbuși mișcările populare și a domni națiunea.

Mândria națională va fi adencu ofensată prin retragerea lui Wekerle, deorece s'a lățit credința, că Wekerle, care a vătămat îngâmfarea magnaților prin originea sa burgesă, a fost aruncat la pământ de către nobilimea clericală. Nu vom să ne mai gândim și la aceea, dize numita foia, cum se va vorbi despre Austria și Viena în indignarea acestă pătimașă, cât de mult pote strica împrejurarea asta operei începute de împăcare, și cât de mult se va întări dorința de o separare tot mai mare. Consecințele crizei pot fi incomensurabile. Ar fi o mângăiere, decât

trista crasă ar căsuna numai jertfe personale și nu va fi împreună cu-o răsturnare a sistemului parlamentar.

„Vaterland“ se bucură mult de căderea lui Wekerle și-și exprimă încrederea față de urmașul aceluia, așteptându, că contele Hedervary va lupta în mod mai cinstit și mai leal în lupta politică-biserică, decât antecesorul său.

„Presse“ afirmă, că ministrul Wekerle a cădută din cauza greutăților, pe care el însuși și le-a creat. În urma țintei, ce au luat-o partidele conților Apponyi și Szapary în chestiunea căsătoriei civile, nici nu se poate gândi la o coalițiune sau la o fuziune a contelui Khuen-Hedervary cu aceste partide.

„Fremdenblatt“, organul d-lui Kálnoky, dă, că programa și persoana bărbatului, care e destinat să fie urmașul lui Wekerle, eschide credința pesimistă lăsată, că retragerea ministrului-președinte unguresc de până acum ar trebui să aibă ca consecință neincunjurabilă, o crasă a partidei liberale sau o crasă de stat în Ungaria. Nu este vorba aci despre legea politică-biserică însăși, ci despre metoda, după care ar fi a se realiza.

Terorismul și persecuțiunile în Torontal.

Sân-Nicolaul mare, 2 Iunie n. 1894.

(Coresp. part. a „Gaz. Trans.“)

Onorată Redacțiune! Puternicii țilei nu s'au îndestulit cu aceea, că la Clușiu au tras înaintea barei judecătorești și au osândit fără de milă pe membrii Comitetului partidei noastre naționale, ci din același incident au mai pus la cale și o mulțime de prigoniri și persecuții în toate părțile locuite de Români. Ca dovadă, voi raporta și eu despre un caz petrecut la noi în Sân-Nicolaul mare, din comitatul Torontal, care formeză limita teritoriului bănățenului locuit de Români, estindându-se spre Vest până în Tisa, și spre Sud până la Dunăre. Poporațiunea acestui comitat este amestecată: Români, Nemți, Sârbi și mai puțin Unguri.

Poporul românesc de aici este mai activ și mai deștept. Stare materială bună, inteligență și istețime, toate le află la poporul nostru de aci într'un grad mai mare, ca la celelalte neamuri, cu care e în atingere. Conștiința și ambițiunea națională însă au fost până acum amorțite. Aceasta nu provine din vina-i proprie, ci în urma împrejurărilor vitrege, între care s'au aflat și se află în mare parte încă și astăzi. Jugul hierarhic sârbesc și lipsa de școli mai înalte românești sunt cauza acestui neajuns. Cu toate acestea, decât este cine să-l entuziasmeze și îndemne, bucuros se însuflețesc și pentru cauzele naționale. Acesta o dovedesc și cazul, despre care voiesc să vorbesc.

Pe când se începuse la Clușiu procesul pentru Memorandul, se întâmplă, că cu ocaziunea unei preumblări conveniramă vr'o 9 inși, între care și câțiva țărani, și în conversare vine înainte și cauza română cu Memorandul. A trimite o deputațiune, ne era cu neputință, ne hotărâram deci a espeda o telegramă de aderență în numele Românilor din Sân-Nicolaul mare. Spre scopul acesta am rugat pe d-lu învătător primar gr. or. din loc, Antoniu Minișan, căci în apropierea locuinței lui ne aflam, ca să ne permită intrare în odaia sa, ca să concepim telegrama. Intrând în odaia, la rugarea celorlalți, d-lu candidatul de avocat Traian Stoicănescu concipiază următoarea telegramă:

„Departate suntem de voi, scumpi luptători ai sfintei noastre cauze, dăr în cutem suntem în mijlocul vostru. Suntem mândri cu Voi. Trei milioane de Români reprezentați astăzi înaintea juriului unguresc. Cu voi împreună trei milioane de Români privesc cu nepăsare la verdictul, ce li-se croesc, căci nu vom despera nică când, până ce va mai curge sânge românesc prin vinele noastre. Înainte deci cu fruntea deschisă, căci sfântă, dreptă și a noastră a tuturor este cauza, ce o reprezentați. Noi vă urmăm până la moarte.“

Acest concept s'a cetit celor prezenți prin învătătorul gr. cat., Simeon Zehan, și fu primit cu însuflețire, însă fiindcă erau numai puțin de față, pentru

a câștiga și alte subscrieri, unu bravu măstru din loc, Ioan Cotoșmanu, ia asupra-și sarcina de a umbla pe acasă pe la mulți fruntași descoperindu-le hotărârea noastră și întrebându-i, dacă nu cumva vor să subscrie și ei, și de la cei cari voiau să contribuie ceva pentru acoperirea spesei lor de expedare a telegramei, primia câte 5—10 cr.

În urma unei insinuări malițioase, lucru ajunge la urechile fisolgăbirului, care numai decât cîntă la sine pe I. Cotoșmanu și sub pretextul, că a adunat bani fără a cere concesiunea prealabilă, îl pedepsește cu 8 zile închisore, și textul telegramei cu o parte din subscrieri și crucerii colectate îi confiscă. Pe unii juratii comunalii, pentru-că a scris și el telegrama, îl dă afară din post.

Cu atâta lucrul nu s'a terminat. Dintre subscriitorii alege pe 9 fruntași-inteligenți, anume: Traian Stoicănescu, cand. de adv.; Antoniu Minișan, învățător primar gr. or.; Simeon Zehan, teol. abs. învățător gr. cat.; Ioan Cotoșmanu, adv.; George Șovaci, friser; Ioan Cotoșmanu, măstru pielar; Aureliu Buniu, comerciant; Gligor Nedelcu, econom și Vasile Funariu, econom, și sub cuvânt, că au ținut adunare de partidă (pártgyűlés) fără concesiune prealabilă, le pune și de pertractare pe 18 Maiu, citându-i pe toți la sine.

Conscii de nevinovăția noastră și sciind, că adunare de partidă noi n'am ținut, n'am prezentat la fisolgăbiriată cu fruntea deschisă, convinși fiind, că fisolgăbirul însuși se va rușina, că ne-a citat, după-ce va afla adevărata stare a lucrului.

Ce să veți însă! Deși din faziunile acuzărilor apare evident netemeinicia acuzei, fisolgăbirul anunță sentința, în urma căreia fide-care dintre acușati suntem pedepsiți cu câte 50 fl. v. a., eventual 10 zile închisore. În fața acestei volnicii, am rămas incremenți cu toții, însă aducându-ne aminte, că suntem în Ungaria, unde totu ce nu e maghiar e prigonit și huițat, și că cauza pentru care suntem pedepsiți e cauza sfântă a poporului nostru, ne-am liniștit. Am insinuat recursul, însă prevedem rezultatul...

Cu atâta lucrul nu este terminat. În cât prin telegramă s'ar fi vătămâtă ideea de stat magh ar, cade în competența tribunalului, ca să judece. Vom merge și acolo și vom suferi toate, căci dreptatea trebuie să învingă odată, și cauza noastră dreptă este.

Acastă procedură volnică și bașbozucă a organelor vitregei noastre stăpâniri, nu mai are lipsă de comentariu. Din parte țin însă să constat ținuta demnă a acuzărilor înaintea fisolgăbirului și în special a bravului tiner Traian Stoicănescu, care ascultat fiind mai întâi, n'a voit să fazeze decât românesc, așa că fisolgăbirul a trebuit să se îngrijescă de interprete pentru primirea faziunilor.

Atâta de astădată. Cu altă ocaziune vă voi scrie și despre alte lucruri din părțile noastre. Salutare.

Solov.

Protestul profesorilor universitari din Iași.

La 21 Maiu 1894 profesorii universitari din Iași au luat următoarea rezoluțiune de protestare contra sistemului de asuprire maghiar față cu noi Români:

Noi, profesori ai universității din Iași, întruniți în ziua de 21 Maiu 1894:

Față cu sistemul de distrugere a naționalității române practice de Unguri contra fraților noștri de peste munți;

Față cu procesul monstruos intențat membrilor Comitetului partidului național și cu inica lor condamnare;

Declarându-ne solidari cu protestările fraților noștri;

Exprimăm simpatia noastră pentru atitudinea lor bărbătescă în apărarea sfintei cauze naționale;

Infierăm sâlbatica condamnare pronunțată de justiția ungurescă dela Clușiu, și Denunțăm lumii civilizate actul barbar și neuman făcut cu atâta dușmănie contra unor cetățeni inocenți, cari apără și reprezintă drepturile neprescriptibile la existența națională a mai mult de trei milioane de Români.

Semnați: Dr. Botez, V. Buțureanu, N. Basileseu, I. Caragiani, dr. Cerne, dr. Cosmovici, C. Climescu, Stef. Emilian, A. Filipide, dr. Leon, C. Leonardescu, G. Mărzescu, P. Missir, A. Mănescu, dr. Negel, An. Obregea, dr. Peride, P. Poni, dr. Pușcar, I. Rallet, dr. Russ, P. Rașcan, dr. Riegler, T. Stelian, St. Șendrea, Dr. Sculy, dr. Sanfrescu, I. Tanoviceanu dr. Thiron, M. Tzoni, G. Ureche, Vladioianu Ursian, And. Vizanti, Al. Xenopol.

Adunarea „Kulturgylet“-ului în Turda.

În 3 Iunie, „Kulturgylet“-ul și-a ținut adunarea generală anuală în Turda.

În discursul de deschidere, președintele „Emke“-ului, faimosul expaș Gabriel Bethlen, a făcut amintire de „marele mortu al națiunii“ și a propus, ca despre „meritele“ lui să se facă amintire în protocolul adunării. Apoi a continuat astfel:

Onorată adunare generală! Nu voesc nici de astă-dată să previn raportul voluminos al primului secretar, din care reiese evident mișcarea activității noastre, ci mă mărginesc numai a da espresione plângerei mele, că deși ne sporim mereu sufletese în membri, totuși stăm departe de acea stare mulțamitoare, că satisfăcându problemei noastre, să fi putut deja a ne încheia misiunea. Vădend scopurile anti-naționale ale societăților streine constituite încă de timpuriu, și cunoscend pericolul, ce amenință patria noastră prin des-naționalizare, am fi comis un păcat, decât și mai departe am fi rămas în nelucrare.

Nimic nu dovedesc mai bine îndreptățirea existenței noastre și necesitatea lăptei culturale generale, decât tocmai evenimentele, cari s'au petrecut țilele acestea în această parte a țării. Profeți mincinoși încorțuți au fost în stare să înșele pe unele locuri poporul așa, încât stăm la îndoială, decât vom putea readuce poporul blănu la ocupațiunea sa țilnică fără aplicarea de mijloce extraordinare. Nu trebuia mare, prevedere filosofică, pentruca oricine să potă prevedea, că agitațiunea păcătoasă de naționalitate din anii din urmă a luat măsuri totu mai mari și că continuele ațări vor duce acolo unde suntem azi. Față cu acestea însă națiunea maghiară e impotentă și totă vina răspunderii o portă cerourile hotărâtoare.... În timpul din urmă am putut espiera cu durere, că în acele ținuturi ale țării, unde n'a prins rădăcină cultura generală maghiară cu direcția patriotică, atâta politicesce cât și în ce privesc societatea domnescă stări destructive. Cei ce nu cunosc raporturile și împrejurările ne pot acuză cu șovinism; ei însă nu cunosc nici singuraticile ținuturi nici poporațiunea. Fiind Maghiarul în Ungaria singurul element susținător de stat, acuză de șovinism se potă susține față cu ori-care altă naționalitate, față cu noi (Maghiarii) însă nu. Bară-mi de-ar fi Maghiarul șovinist, dăr, durere, el nu este!

„Abilulu“ conte își sfârși discursul de deschidere prin a mulțami cetățenilor maghiari din Turda pentru primirea, ce-au făcut membrilor societății.

După acesta, primul secretar a cetit raportul despre activitatea comitetului. La sfârșitul raportului d-lu Sándor Jozsef a declarat în aplausele sâlbaticale ale publicului maghiar asistent, că „Emke“ este „Kulturgylet“, și nu Ligă, și guvernul să facă pe cale diplomatică pașii necesari, ca Liga să fiu restrânsă între marginile culturale și să-și desvolte activitatea pe teritoriul său propriu, în Valahia.

După ce s'au făcut unele modificări în statute, adunarea a ales președinte onoraru pe contele Kun Kocsárd, de președinte

pe contele Gabriel Bethlen, de subpresident pe contele Bela Akos, Iuliu Horvath, Nicolau Bartha, conte Dominic Teleki și Kun Geza.

SCRIRILE ȚILEI.

- 23 Maiu.

Monarchia în Budapesta. În 3 Iunie n. a sosit Majestatea Sa monarchul în Budapesta. La gară a fost întâmpinat de o mulțime de deputați. De observat e aici, că dintre membri partidei liberale n'a asistat nime la gară. Trăsura de Curte a dus pe monarchul direct la Hofburg. La șirea gării o mulțime de vre-o 300 — dă „Magyar Hirlap“ — aștepta pe monarch, și de ce înși au strigat în urma Majestății Sale: abzug! Majestatea Sa, dă aceeași fâie, n'a datu nici o atențiune acestei demonstrațiuni — și trăsura a mers mai departe.

— o —
„Solidaritate valahă-săsescă“. Sub titlul acesta „Magyarország“ scrie, că Sașii din Ardeal încep a se purta în mod provocător față de Maghiari. În mai multe comune țin adunări noptea în secret. În adunările acestea accentuează „solidaritatea cu Valahii“. Mai ales în Bistrița și în Reghinul-săsesc, mișcările Sașilor au luat caracter amenințător. În numele localității s'a și sporit gendarmeria. — Așa dă „Magyarország“.

— o —
Alegere de preot. Duminecă în 29 Maiu (6 Iunie) se va face în parochia română gr. or. din Răznov alegerea de alt doilea paroch de Sinodul electoral bisericesc.

— o —
Tinerimea meseriașă română din Arad, arangiază, sub conducerea învățătorului Nicolae Ștefu, Luni a 2-a și de Rosalii, 18 Iunie n. 1894, în sala „Pădurii orașului“ o reprezentațiune teatrală împreună cu petrecere de joc. — Pentru comitetul arangiator: Petru Truția, președinte. Inceputul la 9 ore seara. Bilete de intrare: locul I. 1 fl. 20 cr.; locul II. 80 cr.; locul III. 60 cr.; Galeria 30 cr.; — se potă căpeta seara la casă.

Se va reprezenta piesa: „Sărăciă lucia“, comediă populară cu cântece într'un act de Iosif Vulcanu.

În pauză 12 tineri meseriași vor esecuta jocurile naționale „Călușerul“ și „Bătuta“ sub conducerea vătavului Iustin Olariu.

— o —
Viitorul președinte al Bucovinei în locul baronului Krauss va fi — scrie „Gazeta Bucovinei“ — consilierul de Curte, conte Goess. Contele Goess — dă contra-tele nostru — este un bărbat activ, obiectiv și cu multă influență.

— o —
Banca agricolă a României. La 17/29 Maiu c. s'a deschis în România subscripțiunea la cele 10,000 acții a 500 franci, pentru constituirea „Băncii agricole“. În mai puțin de 5 ore, dă „Curierul financ.“, cele 10,000 acțiuni au fost subscribe de de ce-or aproape, așa că ministrul a trebuit să închidă subscripțiunea în prima și chiar. Subscripțiunea a atins cifra de 99,602 acțiuni. Acesta este dovadă eclatantă despre bogăția țării și despre nețermurita încredere a publicului în prosperitatea instituțiilor ei.

— o —
Casă de moarte. În 10 Maiu a răposat în Țigori tinerul preot Simion Tesariu, în anul al 30 al vieții și al patrulea al preoției. Răposatul a fost modelul de virtute creștină, povățitor sincer și neobosit al poporului său și de-o rară bunătate a inimei. El a lăsat în urmă-i o mamă nemângăiată, o întristată soție, Maria Tesariu născută Degan, și un băiat cu numele Cornel. — Dumneșu se-l odihnescă în pace!

— o —
Societatea de cântări germană din Brașov va da mâne în 6 l. c. o serată musicală în sala otelului central „Nr. 1“, sub conducerea profesorului Rudolf Lassel. Inceputul la 8 ore seara. Prețul de intrare 50 cr.

Derailarea dela Apahida.

Privitorul la derailarea trenului de persoane, ce venea dela Clușiu spre Brașov, lângă stațiunea Apahida, primimul dela unu călătorul care s'a aflat în acestu tren, următoarele amănunte:

Duminecă seara la 8.40 m.*) mă aflam într'unu vagonu de cl. II. Abia trecurăm peste podul dela Apahida, când simții o aguditură puternică. Se aușiau strigătele răniților. Trei vagoane de cl. II au derailat, înțepenindu-se în trasul căii ferate. Trei până în patru vagoane de cl. III au căzut de pe traseu în șanț, cu roțile în sus. Unu altu vagonu de cl. III cădu curmezișu pe traseu. Unu vagonu de marfă și vagonul de post derailară, dér nu se resturnară, pe când cele două locomotive se descopciară și plecară mai departe.

Traseul era stricat din cauza ploii, și șinele nu mai putură rezista greutateții. De aci se esplică nenorocirea.

Pasagerii din vagoanele de cl. II au scăpatu cu frica și cu contuziuni mai ușore. Pasagerii din vagoanele de cl. III însă, ce se aflau lângă locomotivă, au suferitu mai gravu, fiindu vre-o 30-40 în măsură mai mare séu mai mică răniți. Fôrte gravu răniți au fostu unu bărbatu și o femeă (țeran). Intre răniții mai ușorți sunt și câte-va dame; unu fecioru de țeranu a fostu omorât.

În curându sosi unu trenu sanitaru cu torțe și cu mai multu funcționari ai societății de salvare, provăduți cu medicamente, bandage etc., cari deteră primele ajutoare.

La 12 ore noptea sosi trenul accelerat dela Brașov, care transportă spre Brașov pe pasagerii din trenul derailat, ér unu trenu, ce veni dela Clușiu, transportă spre Clușiu pe pasagerii, ce veneau dela Brașov.

Foile din Clușiu spun, că n'a fostu nici unu casu de mortu. Răniți însă mai ușorți au fostu 30 de pasageri.

DIN BUCOVINA.

III.

— Maiu, 1894.

Modulă cum seiu unii parochi a jumuli și pufulu de pe pielea opincei, este fôrte variu, și de aceea nu se pôte descrie cu acurateță. Dér ei și sunt necesități a fi fără inimă, din cauza salarului, căci ce sunt 600 fl. pe lângă atâta trudă și ostenelă? Și pentru-că fondul religionar nu vrea să deă pentru susținerea lor, biata opincă trebuie să plătescă restul, câtu îi trebuie parochului pe anu pentru susținere.

Și opinca biata și plătesce, căci de câte ori vine la preot și vine cu mâna golă, apucă o găină și ținându-o în mână cu cода înainte, se duce la casa preotului. Deschide încetu ușa bucătăriei și bagă cода găinei, și se ia găina din mână, — este semn de bunu augur; și se deschide ușa mai largu și pôte intra și el — nu și se ia, și se închide ușa, este semn, că are să aștepte încă.

Așa o pășescu opincarii noștri pe la unii parochi, și pe lângă găină mai vin încă și colaci și-o oușoră de rachiu. Pe la unii parochi stau vedrele de rachiu, pare c'ar avé velnițele lor; ore n'ar fi consultu, ca să oprască pe poporen și să nu le mai aducă rachiu, căci prin acésta învétă parochii singuri, ca poporul să béé rachiu și să se nimicéscă. Este adevérat, au început unii a opri de-a li-se aduce rachiu, și bine facu, dér păcatu, că numai puțin o facu.

Și din aceste venituri cooperarii nu se îndulcescu, lor nu le aduce poporul nimic, căci parochii nu permit să mergă poporul la cooperatru. Așa unu preot a poruncitu mōșelor, că de voru merge la cooperatru la botez, le-a opri de-a mai fi mōșe. Altul éráși nu voise să ingrópe pe unu copil, care l'a botezatu cooperatru, sub cuvântu, că nu-i botezatu. Trebuie ore mai bune doved, decâtu acestea,

*) Într-o parte a ediției fōiei nōstre de ér și a disu din eróre, că derailarea s'ar fi întâmplat unu dimineță. — Red.

pentru de-a cunósce până unde merge ura unor parochi contra cooperatru?

Ba ceva mai multu, chiar preotesele unor parochi vinu la biserică și împărtescu prinosul, ér parochul în altar împărtescu banii după placu. Avem casuri, că din 40 fl. venit în ziua hramului, a căpătat cooperatru 3 fl. Unu altu parochu din părțile Cernăușilor, când strînge liturghiele, ascunde banii prin tôte buzunarele, și când vine la împărtelă, de-abia este 1 fl. Acestu esemplu réu face în timpul dintéiu o rea impresie asupra cooperatru, și a fost și casul, că cooperatru respectiv s'a deplănsu la Consistoriu și sciți ce răspuns a primit: „fura și tu“; și el a îndeplinitu cu acurateță acésta misiune apostolică, câtu a fostu cooperatru acolo. Venindu altul și el va fi necesitat, sciindu perepețiile antecesurului, se facu totu așa. Altul éráși a luat banii dela mărturisire, dela cooperatru totu din acestu decanatu sub cuvântu, că așa și se cuvine, pe când bietul cooperatru s'a muncitu cu spovedania (mărturisirea) ómenilor, de-lu doru șelele, — parochul vine și dice că și lui și se cuvine.

Curiosu lucru este, că prin tôte decanatele sunt 1-3 parochi de soiul acestor pomeniți. Și aceștia apoi au să fiă stélpii ortodoxiei. Prin orașele din provinciă și satele mai însemnate, unde ar trebui să se lucre contra curențului rusescu din Galiția, de comunu se află nise parochi, cari n'au simțu românesc și se certă cu cooperarii, voindu ca rude de-ale lor să fiă. Și consistoriul șie acésta, dér face nedreptăți; o clică s'a format în Consistoriu, care lucră cum voesce, neținendu contu de dreptate. — Dér despre acésta vomu vorbi la locul séu specialu.

Și așa parochii lucră din capulu lor și cooperarii cei bunți sunt terorizați, permutați din locu în locu, până ce la fine se dau după calapodul, séu cum dicu ei, după calupul lor, și uită apoi bieții, că mai sunt Români.

De-ași cerca a compune o listă a tuturor parochilor, cari trăescu réu cu cooperarii, ași ajunge la unu număr considerabil. Este unu blăstem asupra Românilor, care se pôte deslega numai, când toți acei parochi, cari au cooperarii și trăescu réu cu dēnșii, s'ar aduna la unu locu și ar ruga pe cooperarii lor să le cetéscă „rugăciunea de deochiu, rugăciunea de junghiu, adevă junghiu n'inimă pentru pe la de argintu“, rugăciuni, cari sunt în trebnicul din Bucuresci, și atunci s'a schimbu lucrurile în Bucovina ar mai prospera, ar veni alte timpuri mai primiciose și n'ar fi, ca de presentu, când totu ce-i românescu este tradatu de către unii parochi străinului. Ér străinul stă la pândă, se bucură, că Românii nu se potu consolida, și pôte fi și sumuță, cunoscendu înainte, că din luptă voru éși toți schilădiți, ér elu se va usa de slăbiciunea lor, și într-o bună dimineță îi va trimite la cotruță și le va pune scăluși în gură.

Fără de a fi gătitu totu materialul asupra stării parochilor, pe care mi-lu rezervu pentru altă ocașie și scopu, încețu pentru unu timp de-a vorbi asupra stării lor, și voiu aminti în numerii viitori de asistenții protopresbiterali.

Călătorescu.

Evenimentele din Bulgaria.

Din Sofia se telegrafieză cu data de 1 Iunie următoarele:

Noul cabinet a ținutu unu consiliu. A notificat constituirea sa tuturor agenților diplomatici. Instrucțiunile cele mai severe au fost date pentru menținerea ordinii. Prefecții sunt responsabili, comandantii trupelor voru da ajutoru autorităților civile. Pretutindenți poliția a fostu înlocuită cu trupe. Tôte cartierele din Sofia sunt ocupate milităresce. Liniștea constatată în spre séră n'a continuat noptea, care a fostu tumultuósă. Mulțimea a pus mâna pe vice-președintele Camerei Mileff, pe care a voit să-lu spânțuie înaintea palatului, și pe care l'a omoritu aproape. Procurorul Dramoff a fostu maltratatu; Pet-

coff, care trecea în trăsura, a fostu insultat de mulțime. În timpul nopței poliția a dat éráși focuri asupra publicului; a fostu înlăturat de cavaleria. Populația este fôrte escitată contra poliției; patru agenți lipsiau adă dimineță la apel.

În restaurante și cafenele se ard portretele domnilor Stambulov și Petkov.

Se asigură, că d-lu Stambulov ar fi esprimat dorința de a pleca în străinătate.

Mitropolitul Clementu a sosit adă la Terno; va fi instalat oficial în funcțiunile sale. Guvernul a dat ordinu să i-se înapoieze cheile catedralei.

„N. fr. Presse“ reproduce o depeșă a lui „Videlo“, diaru din Belgrad, căruia i-se telegrafieză din Sofia, că Stambulov și colegii séi din ministeru, sunt prizonieri în casele lor, care sunt pățite de poliția, două batalione de infanteria, pe cari d. Stambulov le adusese la Sofia sub pretextu de manevre, și gendarmeria s'ar fi declarat pentru fostul prim-ministru și s'ar fi luat la luptă cu celelalte trupe. Sunt mult morți și răniți, dintre cari și studenți ostili lui Stambulov, cari ar fi luat parte la luptă.

„Polit. Correspondenz“ află din Sofia, că circulara guvernului bulgaru către agenții séi dice, că schimbarea cabinetului a fost adusă numai de motive de politică interioară și nu va produce nici o modificare a principiilor actuale a politicii esteriore a Bulgariei.

Se scrie din Belgrad aceleași foi, că cercurile oficiale nu împărtășesc neliniștea radicalilor în privința schimbării cabinetului din Sofia, pentru-că sunt pozitiv informati, că retragerea lui Stambuloff, n'are nici unu raportu cu politica străină, care nu va avea nici o schimbare.

Diarul „Swobodo Slowo“, actualmente diaru alu partidului guvernamental, publică 58 de telegrame de felicitări către guvern și de mulțumire către prințu, venite din tôte părțile Bulgariei. Cea mai mare parte conține hotăriri luate de meetinguri populare întrunite sub impresiunea căderii fostului cabinet și a formării celui nou. Sunt telegrame sosite chiar din Terno, orașu natal și centrul puterii lui Stambulov.

Guvernul a decis să ridice interdicerea de intrare a unor diare străine, franceze și altele și de a decreta libera intrare în Bulgaria a acestora.

O fōiă rusescă despre Milan. Din Muntenegru.

Diarul rusesc „Moskovskija Vedomosti“ vorbindu despre nefericirea, ce a adus-o Milan Obrenovic asupra Serbiei, dice între altele:

După ce și-a murdăritu cu tină demnitatea regescă, Milan Obrenovic s'a făcutu renumit în tōtă Europa, ca cel mai mare aventurier și ca unu erou alu cafenelelor de nopțe și alu cluburilor de joc. El și-a bătutu jocu nu numai de legile civile și de morala publică, ci și de decisiunile bisericei ortodoxe, deoarece mai întâiu s'a lăsat să fiă divorțat de regina Natalia și apoi s'a învoit să declare do nevalabilu acelu divorț. Dăcă era aci vorba despre unu muritoru de rând, atunci tôte aceste fapte l'ar fi dus pe banca acusatilor séu în casa alienaților. Este în jocu însă domnitorul de odinioră alu țerei, care acum din nou apare pe tron.

Serbia este amenințată de turburări interne și de pericolul unu amestec străin. Cine șie, că ore Milan nu este unu agent politicu, care are chiamarea a dovedi, câtu de neîntemeiate și gôle sunt tôte vorbele despre o desarmare.

Totu lui „Moskovskija Vedomosti“ i-se scrie din Cetinje, că comisiunea muntenegrenă-turcă, care are a hotărî în privința certelor dela graniță dintre Albanezi și Muntenegri, și-a ținutu prima ședință într-o fortăreță mică de lângă podul Rzanico alu riului Cievna.

Din partea Turcilor a fostu de față ambasadorul turcescu din Cetinje, colonelul Fevzi-Bey, care se bucură de încrederea deplină a Muntenegrenilor. S'a stabilitu programul pentru afacerile membrilor comisiunii și e de sperat, că ceterle și neînțelegerile în fine voru înceta, după ce și guvernul turcescu este convinsu despre ilegalitatea procederei supușilor séi de jumătate sêlbatici.

P. A. Rovinski, cunoscutu din studiile sale făcute asupra Muntenegrenului, va éda în scurtu timp, pe speșele academiiei împăratesci din Petersburgu, unu opă mare despre Muntenegru.

Din Rusia.

Ucașul țarului privitoru la numirea ampoiaților, care a alterat atâtu de multu pe miniștri rusesci, are o introducere lungă, în care țarul Alexandru III espune motivele, cari l'au îndemnat la acésta. Din introducere reiese evidentu motivul de căpetenie pentru emiterea acestui ucaș: este împrejurarea, că mai ales în timpul din urmă s'au numit mulți funcționari mai înalți, cari au abusat de încrederea coronei.

Mulți dintre Poloni, Leti și Esti își părăsescu patria și emigrăza la Siberia, dér au numai singuraticie familii, ci cu sutele și chiar cu miile. Pofta mare de emigrare la Brasilia, ce cuprinsese în anii din urmă multe națiuni, se întorce acum spre Siberia, deoarece mulți dintre cei emigrați la Brasilia, s'au înșelat în iluziunile lor, ce și le-au făcutu despre acea țară.

Din tôte ținuturile Rusiei șiescu sciri, că în anul acesta, este speranță de o recoltă estraordinară. În urma acésta comerțulu de bucate stagnăza, deoarece bucatele din anul trecut, perđendu și prin acésta din prețu, nu se plătesce a le scôte la piață.

AVISU.

Aducem la cunoscința onoratului publicu, cum-că maiialul reuniunii femeilor române din Abrud, Abrudsat și giuru, proiectat pe 18 Iunie a. c., din considerațiune față de consternațiunea și doliul generalu, nu se va țin. —

Abrud, 30 Maiu 1844.

Anna Filipu,
președinta reun. fem. rom.;

Alexandru Ciura
secretarul reun. fem. rom.

Sciri telegrafice.

Budapesta, 5 Iunie. Fōia oficiósă anunță, că Majestatea Sa a primitu demisiunea întregului ministeru, esprimându și mulțamită pentru serviciile făcute și încredința pe singuraticii miniștri cu continuarea afacerilor, până la publicarea unei noue hotăriri.

Monarchul primu er în audiență pe Bánffy și pe Szlavy. La Wekerle s'a ținutu o conferență mai lungă, la care a luat parte și Banul Khuen-Hédervary. Acesta avé er o convorbire și cu Coloman Szell.

Probabilu, că Wekerle va raporta mâne în cameră despre primirea demisiunii din partea Majestății Sale.

DIVERSE.

Ingropați în dolari. Funcționarii monetăriei din Philadelphia au fostu însărcinați să controleze dacă într'adeveru într'o magaziă se află două milioane de dolari. Pe când ridicau sacii, pânza se rupse sub greutatea argintului și dolarii începură să cadă în capul funcționarilor. A trebuitu intervenția colegilor lor pentru a fi scăpați să nu fie îngropați în dolari.

Proprietari: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactoru responsabilu: Gregoriu Maior.

Cursul la bursa din Viena.

Din 4 Iunie 1894.

Table of stock market prices in Vienna, listing various securities and their values.

Târgul de rîmătorii din Steinbruch.

La 27 Mai n. 1894

Starea rîmătorilor a fost de 192 876 capete, la 28 Mai au intrat 2752 capete și au eșit 3295 rămânîndu la 29 Mai un număr de 193,232 capete.

Se notăză marfa: unгурescă veche grea dela 43. — cr. până la 44. — cr. marfă unгурescă tineră grea dela 45 cr. până la 46 — cr., de mijloc dela 45.— cr. până la 46 — cr. ușoră dela 45.— cr. până la 46.— cr.

Marfă țărănescă grea dela 43 1/2 până la 44 — cr. de mijloc dela 43 1/2 cr. până la 44.— cr. ușoră dela 43—cr. până la 44. 1/2 cr.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se pot cumpăra în librăria Nicolae Ciureu.

Cursul pieței Brașov.

Din 5 Iunie 1894.

Table of market prices in Brașov, listing various goods and their values.

Table of exchange rates for various currencies, including Ruble rusești, Mărci germane, and Lire turcești.

AVISU!

Prenumerațiunile la Gazeta Transilvaniei se pot face și renoi ori și când dela 1-ma și 15 a fii-cărei luni.

Domnii abonați se binevoiască a arăta în deosebii, când voiescă ca espedarea să li-se facă după stilul nou.

Domnii, ce se abonează din nou, se binevoiască a scrie adresa lămurită și să arate și posta ultimă.

Administraț. „Gaz. Trans.“

Advertisement for The Mutual insurance company, featuring a large diagonal logo and text in Romanian and English.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilă din 1 Maiu 1894.

Large railway schedule table with multiple columns for train types, destinations, and departure/arrival times. Includes sections for Budapest-Predeal, Budapest-Ruşava-Vécserova, and Budapest-Arad-Teiuș.

Nota: Orelle insemnate in stînga stațiunilor sînt a se oeti de sus în jos cele insemnate îndrepta de jos în sus. Numerii în quadrați cu linii mai negri însemnăză orelle de nopțe.